

การสอนภาษาไทยบนฐานสมรรถนะในศตวรรษที่ 21:
นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองดิจิทัล*
TEACHING THAI LANGUAGE BASED ON 21ST CENTURY COMPETENCIES:
INNOVATIVE LEARNING FOR DIGITAL CITIZENSHIP

พระปิยะณัฐ กิตติโสภโณ (พันธ์ศรี)¹

Phra Piyanat Kittisophano (Pansri)¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน¹

Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Thailand.¹

Email : Piyanat.pha@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยบนฐานสมรรถนะในบริบทศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ ท่ามกลางความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อรูปแบบการใช้ภาษาของผู้เรียน บทความนี้ได้นำเสนอกรอบสมรรถนะสำคัญ 5 ด้านที่ต้องบูรณาการเข้ากับการสอนภาษาไทย ได้แก่ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (4C) 2) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (ICT Literacy) 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ 4) สมรรถนะเฉพาะทางด้านภาษาไทย และ 5) ความเป็นพลเมืองดิจิทัล จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนผ่านจากกระบวนทัศน์การสอนแบบเดิมที่เน้นการท่องจำไปสู่การสอนบนฐานสมรรถนะ จำเป็นต้องอาศัยนวัตกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เช่น การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PjBL) เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับการเรียนรู้ และห้องเรียนกลับด้าน เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ การตรวจสอบข้อเท็จจริงในสื่อสังคมออนไลน์ และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์และมีจริยธรรม นอกจากนี้ บทความยังได้นำเสนอแนวทางการการสร้างสรรค์ผลงานทางภาษาในรูปแบบใหม่ อาทิ พอดแคสต์ และอินโฟกราฟิก ควบคู่ไปกับการประเมินผลตามสภาพจริงด้วยเกณฑ์รูบริก (Rubrics) ที่สะท้อนสมรรถนะของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า การสอนภาษาไทยบนฐานสมรรถนะมีศักยภาพในการพัฒนาทักษะทางภาษา ทักษะสารสนเทศ และทักษะทางดิจิทัลของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเพื่อคิด สื่อสาร และมีส่วนร่วมในสังคมดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและรับผิดชอบ

คำสำคัญ : 1. การสอนภาษาไทย 2. สมรรถนะ 3. นวัตกรรมการเรียนรู้ 4. พลเมืองดิจิทัล 5. ศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

This academic article aims to analyze competency-based Thai language teaching approaches in the 21st-century context, focusing on developing innovative learning that promotes quality digital citizenship amidst the challenges of technological changes affecting learners' language use. The article presents five key competencies that must be integrated into Thai language teaching: 1) Learning and Innovation Skills (4C), 2) Information, Media, and Technology (ICT) Literacy, 3) Life and Career Skills, 4) Specific Thai Language Competencies, and 5) Digital Citizenship. The study found that the transition from traditional rote learning to competency-based teaching requires active learning innovations such as problem-based learning (PBL), project-based learning (PjBL), digital technology to enhance learning, and flipped classrooms. These technologies allow learners to practice analytical thinking, fact-checking on social media, and creative and ethical communication. Furthermore, the article presents approaches to creating new forms of language-based work, such as podcasts and infographics, coupled with authentic assessment using rubrics that comprehensively reflect learner competencies. The analysis indicates that. Competency-based Thai language instruction has the potential to develop learners' language skills, and information skills, and digital skills comprehensively. It enables learners to use language to think, communicate, and participate effectively and responsibly in the digital society.

Keywords : 1. Thai language teaching 2. Competency-based instruction 3. Learning innovation 4. Digital citizenship 5. 21st-century skills

1. บทนำ

การเรียนการสอนภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 เผชิญความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ทั้งในด้านบริบทสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งส่งผลกระทบต่อรูปแบบการใช้ภาษาไทยของผู้เรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนต้องเผชิญกับภาษาหลากหลายรูปแบบ ทั้งภาษาพูดทั่วไป ภาษาเฉพาะกลุ่ม ภาษาบนสื่อดิจิทัล ไปจนถึงภาษาเชิงวิชาการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวทำให้ครูภาษาไทยจำเป็นต้องปรับกระบวนการทัศน์จากการถ่ายทอดเนื้อหาเชิงท่องจำ ไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดและการใช้ภาษาที่สอดคล้องกับบริบทชีวิตจริงของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ยุคใหม่ ทักษะภาษาไทยไม่ได้จำกัดเฉพาะการอ่านออกเขียนได้เท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา การตีความข้อมูล การรู้เท่าทันสื่อ และการสื่อสารบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ทักษะภาษาในการคัดกรองข้อมูลจำนวนมากจากอินเทอร์เน็ต การตรวจสอบข้อเท็จจริง การแสดงความคิดเห็นอย่าง

มีเหตุผล และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การเรียนรู้ภาษาไทยจึงต้องตอบสนองต่อความท้าทายเหล่านี้ แม้ในบริบทที่ผู้เรียนมีพฤติกรรมการใช้ภาษาเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของสื่อออนไลน์ เช่น การใช้คำย่อ การใช้ภาษาแบบไม่เป็นทางการ หรือการสร้างสัญลักษณ์เพื่อสื่อสารรวดเร็ว ทำให้ครูต้องออกแบบกิจกรรมที่พัฒนาการใช้ภาษาให้เท่าทันยุคสมัยแต่ยังคงความถูกต้องและงดงามของภาษาไทยควบคู่กันไป (Trilling & Fadel, 2009)

การสอนภาษาไทยบนฐานสมรรถนะ (Competency-Based Thai Language Instruction) จึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางการเรียนรู้ดังกล่าว แนวคิดนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความสามารถที่นำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ไม่ใช่เพียงการจดจำกฎเกณฑ์ทางภาษา แต่ต้องสามารถสื่อสาร คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ และถ่ายทอดความคิดผ่านภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Mulder, 2017) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบสมรรถนะผู้เรียนในหลักสูตรฐานสมรรถนะของประเทศไทย เช่น สมรรถนะการสื่อสาร การคิดขั้นสูง และสมรรถนะการอยู่ร่วมกันในสังคม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2565) การปรับการสอนสู่สมรรถนะจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถทางภาษาแบบรอบด้านและใช้ได้ในทุกบริบทของชีวิตจริง

นอกจากนี้ การสอนภาษาไทยบนฐานสมรรถนะยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างพลเมืองดิจิทัลที่ดี (Good Digital Citizen) ซึ่งหมายถึงผู้ที่สามารถใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ มีจริยธรรม เคารพสิทธิของผู้อื่น และใช้ภาษาอย่างสร้างสรรค์เพื่อสื่อสารในสังคมออนไลน์ (Ribble, 2015) ผู้เรียนในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับสื่อหลากหลายแบบ ทั้งข้อมูลจริง ข่าวลวง คอนเทนต์เชิงปลุกเร้า และการสื่อสารที่อาจกระทบสิทธิผู้อื่น หากการสอนภาษาไทยสามารถบูรณาการประเด็นเหล่านี้เข้าไปในกิจกรรมเรียนรู้ ผู้เรียนจะไม่เพียงใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง แต่ยังมีทักษะคิดวิเคราะห์ รู้เท่าทันสื่อ และสร้างการสื่อสารที่รับผิดชอบต่อสังคมดิจิทัล สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาไทยบนฐานสมรรถนะในศตวรรษที่ 21: นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อความเป็นพลเมืองดิจิทัล

2.1 แนวคิดสมรรถนะ (Competency Theory)

สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถที่แสดงออกผ่านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attributes) ที่ทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติภารกิจหรือแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการสอนภาษาไทย สมรรถนะที่ควรพัฒนาประกอบด้วย

- 1) สมรรถนะการคิดวิเคราะห์เชิงภาษา
- 2) สมรรถนะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) สมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูล
- 4) สมรรถนะการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์ภาษา
- 5) สมรรถนะด้านจริยธรรมและความเป็นพลเมืองดิจิทัล

แนวคิดเรื่องสมรรถนะ (Competency) เป็นกรอบสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยมองว่าความสามารถของบุคคลไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่

เกิดจากการบูรณาการองค์ประกอบสำคัญสามประการ ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes) ซึ่งเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ (Boyatzis, 2008) การมีสมรรถนะหมายถึงการที่บุคคลสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้แก้ปัญหาจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ใช่เพียงการจำหรือท่องกฎเกณฑ์ทางภาษาเท่านั้น แนวคิดนี้จึงถูกนำมาปรับใช้ในหลักสูตรยุคใหม่ทั่วโลก เพราะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียนมากขึ้น และสามารถแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในสังคมจริง (OECD, 2019)

ในการสอนภาษาไทย สมรรถนะการคิดวิเคราะห์เชิงภาษา (Linguistic Analytical Competency) ถือเป็นหัวใจสำคัญ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะในการแยกแยะ วิเคราะห์ และตีความข้อมูลทางภาษาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในงานเขียน บทสนทนา และสื่อดิจิทัล การคิดเชิงวิเคราะห์ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจบริบท เหตุผล เจตนาของผู้เขียน และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้ (Anderson & Krathwohl, 2001) ทักษะนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ในยุคที่ข้อมูลจำนวนมากอาจมีความคลาดเคลื่อนหรือบิดเบือน โดยเฉพาะบนแพลตฟอร์มออนไลน์ที่มีทั้งเนื้อหาสร้างสรรค์ ข่าวลวง และข้อความปลุกเร้า การพัฒนาสมรรถนะดังกล่าวจึงช่วยให้ผู้เรียนมีวิจารณญาณในการใช้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ

สมรรถนะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Communication Competency) เป็นความสามารถที่ครอบคลุมตั้งแต่การถ่ายทอดความคิดอย่างเป็นระบบ การเลือกใช้ภาษาเหมาะสมกับกาลเทศะ ไปจนถึงการใช้สื่อหรือเครื่องมือดิจิทัลประกอบการสื่อสาร ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ยุคดิจิทัล ผู้เรียนต้องสามารถสื่อสารทั้งในรูปแบบการพูด เขียน นำเสนอ และได้แย้งอย่างมีมารยาททางวิชาการ (Trilling & Fadel, 2009) แนวคิดนี้ยังเชื่อมโยงกับสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและข้อมูล (Media and Information Literacy) ที่ผู้เรียนต้องสามารถแยกแยะเนื้อหาที่น่าเชื่อถือ วิเคราะห์เจตนาของผู้ผลิตสื่อ และใช้ข้อมูลอย่างรับผิดชอบ (UNESCO, 2011) การรู้เท่าทันสื่อช่วยลดความเสี่ยงจากการถูกชักจูงทางความคิดหรือข้อมูลที่บิดเบือน และส่งเสริมการใช้ภาษาในสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์

ดังนั้น สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์ภาษา (Digital Literacy Competency) และสมรรถนะด้านจริยธรรมและความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) เป็นทักษะจำเป็นสำหรับผู้เรียนยุคใหม่ ผู้เรียนต้องรู้จักใช้เทคโนโลยีผลิตงานเขียน งานวิเคราะห์ หรือเนื้อหาภาษาไทยรูปแบบใหม่ เช่น อินโฟกราฟิก วิดีโอ หรือบทความออนไลน์ ขณะเดียวกันต้องมีความรับผิดชอบต่อการใช้สื่อ เคารพสิทธิของผู้อื่น ไม่คุกคามหรือทำร้ายผ่านภาษา และใช้ภาษาอย่างมีจริยธรรม (Ribble, 2015) การผสมผสานสมรรถนะทั้งสองด้านนี้ทำให้ผู้เรียนไม่เพียงใช้ภาษาได้ดีแต่ยังสามารถอยู่ในสังคมดิจิทัลด้วยความตระหนักรู้และมีคุณธรรม อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาไทยในยุคปัจจุบัน

สรุปได้ว่าการเปลี่ยนผ่านจากการเรียนภาษาไทยแบบดั้งเดิมที่เน้นทฤษฎีและการท่องจำไปสู่ “สมรรถนะ” (Competency) ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่าง ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attributes) เข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและใช้ชีวิตในสังคมยุคดิจิทัลได้อย่างเท่าทัน

2.2 แนวคิดศตวรรษที่ 21 (Framework for 21st Century Skills)

ประกอบด้วย 3 กลุ่มทักษะสำคัญ ได้แก่

2.2.1 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (4C: Critical Thinking, Creativity, Communication, Collaboration)

ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม หรือที่รู้จักในชื่อ “4C” ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) การสื่อสาร (Communication) และการทำงานร่วมกัน (Collaboration) ถือเป็นทักษะสำคัญที่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อใช้รับมือกับสังคมดิจิทัลที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Trilling & Fadel, 2009) ในบริบทการเรียนการสอนภาษาไทย ทักษะเหล่านี้ถูกบูรณาการเข้ากับกระบวนการเรียนรู้เชิงสมรรถนะ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์ และรับผิดชอบในสังคมออนไลน์ยุคใหม่

การคิดเชิงวิพากษ์เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ข้อความ แยกแยะข้อมูลที่ถูกต้อง ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล รวมถึงตีความเจตนาของผู้เขียนได้อย่างลึกซึ้ง (Paul & Elder, 2014) ในบริบทไทย นักวิชาการอย่าง ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2564) เน้นว่าการคิดเชิงวิพากษ์เป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ภาษา เนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือในการสร้างความหมายและตรวจสอบความจริง การพัฒนาทักษะนี้จึงช่วยลดความเสี่ยงต่อการหลงเชื่อข้อมูลเท็จในสื่อสังคมออนไลน์

ด้านความคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนต้องสามารถผลิตงานเขียน งานนำเสนอ หรือเนื้อหาภาษาไทยในรูปแบบใหม่ ๆ ที่มีคุณค่า น่าสนใจ และสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน แนวคิดของ Runco (2014) ชี้ว่าความคิดสร้างสรรค์ในงานภาษาไม่ได้หมายถึงการเขียนเชิงวรรณศิลป์เท่านั้น แต่รวมถึงการประยุกต์ภาษาในการสื่อสารสมัยใหม่ เช่น อินโฟกราฟิก วิดีโอสั้น หรือบทความออนไลน์ ส่วนงานวิจัยไทย เช่นของ ปรียาพร วงษ์อนุตรโรจน์ (2563) พบว่าการจัดกิจกรรมภาษาไทยเชิงสร้างสรรค์ช่วยเพิ่มแรงจูงใจและทักษะการคิดของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

ทักษะการสื่อสารเป็นทักษะที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งสำหรับผู้เรียนในยุคดิจิทัล ผู้เรียนต้องสามารถถ่ายทอดความคิดอย่างเป็นระบบ ชัดเจน และเหมาะสมกับผู้รับสาร ทั้งในการพูด การเขียน และการใช้ภาษาในสื่อออนไลน์ (Hargie, 2011) ในประเทศไทย ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2561) อธิบายว่า การสื่อสารที่มีคุณภาพช่วยพัฒนาทั้งความคิด ความเข้าใจ และทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมที่หลากหลาย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสมรรถนะด้านพลเมืองดิจิทัลอีกด้วย

ดังนั้น ทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทักษะที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ การแก้ปัญหาเป็นทีม และการสร้างผลงานร่วมกันผ่านเครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ (Johnson & Johnson, 2019) สำหรับบริบทไทย ธันยธรณ์ แสนทวี (2565) เสนอว่าการทำงานเป็นทีมในห้องเรียนภาษาไทยส่งเสริมทั้งสมรรถนะทางภาษาและสมรรถนะทางสังคมของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจความหลากหลาย เคารพความคิดเห็นผู้อื่น และสามารถสร้างสรรค์ผลงานคุณภาพร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการ 4C เข้าสู่การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (4C) หมายถึง ชุดทักษะสำคัญที่ประกอบด้วย การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking), ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity), การสื่อสาร

(Communication) และ การทำงานร่วมกัน (Collaboration) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ข้อมูล แก้ปัญหา สร้างแนวคิดใหม่ สื่อสารอย่างชัดเจน และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมต่อการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21

2.2.1 ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (ICT Literacy)

ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (ICT Literacy) เป็นทักษะสำคัญสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการสื่อสาร การเรียนรู้ และการสร้างองค์ความรู้ (ISTE, 2016) ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความสามารถในการค้นหา ประเมิน วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลจากสื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ (Martin & Grudziecki, 2006) โดยไม่เพียงแต่ใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ต้องสามารถเลือกใช้แหล่งข้อมูลและสื่อที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้

ในบริบทการเรียนภาษาไทย ICT Literacy หมายถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์เนื้อหาทางภาษา เช่น การเขียนบทความออนไลน์ การผลิตวิดีโอสั้น การสร้างอินโฟกราฟิก หรือการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Horton, 2012) การใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ต้องควบคู่ไปกับการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลและสื่อ เพื่อป้องกันการเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือผิดศีลธรรม

สุนิสา ศรีสุข (2563) กล่าวว่า การพัฒนาทักษะ ICT Literacy ช่วยเพิ่มสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์และการสร้างสรรค์ของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนต้องวางแผน เลือกเครื่องมือ วิเคราะห์เนื้อหา และผลิตผลงานในรูปแบบดิจิทัลอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) ผ่านการใช้เครื่องมือออนไลน์ เช่น Google Docs, Padlet หรือ Learning Management System (LMS) ในมุมมองของ Redecker (2017) ระบุว่า ICT Literacy ไม่ใช่เพียงการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหา การคิดเชิงวิพากษ์ และการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ อย่างมีจริยธรรม นอกจากนี้ European Commission (2018) ระบุว่า ICT Literacy เป็นสมรรถนะที่ต้องผสมผสานทักษะสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ และความรู้ด้านดิจิทัล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อเรียนรู้ทำงาน และมีส่วนร่วมในสังคมดิจิทัลได้อย่างเต็มที่

การบูรณาการ ICT Literacy เข้ากับการเรียนการสอนภาษาไทยช่วยให้ผู้เรียนสามารถสืบค้น วิเคราะห์ และสื่อสารข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนสามารถสร้างเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์และมีคุณภาพ พร้อมทั้งประเมินความถูกต้องของข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ (Ng, W., 2012) อีกทั้งยังช่วยพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ที่ผู้เรียนรู้จักเคารพสิทธิผู้อื่นและใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (ICT Literacy) หมายถึงความสามารถของผู้เรียนในการค้นหา ประเมิน วิเคราะห์ ใช้ และสร้างเนื้อหาผ่านสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม ทั้งเพื่อการเรียนรู้ การสื่อสาร การสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมในสังคมดิจิทัล

2.2.3 ทักษะชีวิตและอาชีพ (Life & Career Skills)

ทักษะชีวิตและอาชีพ (Life & Career Skills) เป็นสมรรถนะสำคัญสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ช่วยให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวกับความ

เปลี่ยนแปลงของสังคมและตลาดแรงงานได้ (Trilling & Fadel, 2009) ทักษะนี้ครอบคลุมความสามารถในการจัดการตนเอง การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การจัดการเวลา การคิดเชิงวิพากษ์ รวมถึงการสร้างความคิดหยุ่นและความอดทนต่อความท้าทายที่เกิดขึ้น ในบริบทการศึกษาไทย ทักษะชีวิตและอาชีพเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการประกอบอาชีพและการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) ผู้เรียนจำเป็นต้องฝึกฝนทักษะการทำงานเป็นทีม การวางแผน การบริหารโครงการ และการประเมินผลการทำงาน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมได้อย่างยั่งยืน

ดวงใจ ศรีสมบัติ (2562) เน้นว่าการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพต้องบูรณาการเข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นการมอบหมายงานโครงการ การจำลองสถานการณ์ การฝึกทำงานกลุ่ม หรือการใช้สถานการณ์จำลองธุรกิจ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับการปฏิบัติจริงและพัฒนาทักษะอาชีพควบคู่ไปกับการเรียนรู้เชิงวิชาการ

Partnership for 21st Century Learning (2019) ระบุว่าทักษะชีวิตและอาชีพประกอบด้วยความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเชิงซับซ้อน การบริหารจัดการตนเอง ความยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม และการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Responsible Citizenship) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ใหม่ ๆ และสร้างเส้นทางอาชีพที่เหมาะสมได้อย่างมั่นใจ

Claxton (2008) ยังเสนอว่าการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพเป็นการสร้างความพร้อมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการรับมือกับความไม่แน่นอนและสามารถสร้างโอกาสในชีวิตและการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการทักษะชีวิตและอาชีพเข้ากับการเรียนการสอนภาษาไทยช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเพื่อวางแผน การเจรจา การแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังพัฒนาทัศนคติด้านความรับผิดชอบ ความคิดริเริ่ม และความสามารถในการปรับตัวในสังคมและการทำงานในโลกปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทักษะชีวิตและอาชีพ (Life & Career Skills) หมายถึงความสามารถของผู้เรียนในการจัดการตนเอง แก้ปัญหา ตัดสินใจ วางแผน และทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงในสังคมและตลาดแรงงานได้อย่างมั่นคงและมีความรับผิดชอบ

3. แนวคิดพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship)

ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย รับผิดชอบ มีจริยธรรม และมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ เช่น รู้เท่าทันข่าวปลอม การสื่อสารอย่างเหมาะสม การเคารพสิทธิผู้อื่น และการปกป้องข้อมูลส่วนตัว

แนวคิดพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) หมายถึงความสามารถของบุคคลในการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม และสามารถมีส่วนร่วมในสังคมดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ (Ribble, 2015) พลเมืองดิจิทัลต้องสามารถแยกแยะข่าวสารที่ถูกต้องและเท็จ มีความรู้เท่าทันสื่อและข้อมูล (Media Literacy) รวมถึงสามารถสื่อสารและแสดงออกบนโลกออนไลน์อย่างเหมาะสมและเคารพผู้อื่น (Livingstone, 2014)

ในบริบทการศึกษา ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนให้รู้เท่าทันข่าวปลอม สามารถประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล และเข้าใจผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่

ถูกต้อง (Hobbs, 2010) นอกจากนี้ยังต้องเรียนรู้การสื่อสารบนสื่อดิจิทัลอย่างมีมารยาท เคารพความแตกต่าง และปฏิบัติตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ข้อมูลส่วนตัว และความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น

สุพัตรา แก้วมณี (2563) กล่าวว่า การพัฒนาพลเมืองดิจิทัลในผู้เรียนช่วยสร้างสมรรถนะทั้งด้านความรู้ ความคิด และคุณธรรม ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การสร้างสรรค์งาน การแก้ปัญหา และการร่วมมือกับผู้อื่นอย่างมีจริยธรรมและปลอดภัย การสร้างวินัยดิจิทัลตั้งแต่ระดับโรงเรียนจึงเป็นรากฐานสำคัญของสังคมดิจิทัลที่มีคุณภาพ ส่วน Jones & Mitchell (2016) ระบุว่าพลเมืองดิจิทัลควรมีความเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ในสื่อดิจิทัล สามารถปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล ปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัย และสามารถตัดสินใจอย่างมีจริยธรรมเมื่อใช้เทคโนโลยี ผู้เรียนที่มีสมรรถนะพลเมืองดิจิทัลสูงจะสามารถจัดการกับความเสี่ยงในโลกออนไลน์ เช่น การกลั่นแกล้งทางออนไลน์ (Cyberbullying) หรือการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาพลเมืองดิจิทัลในโรงเรียนไทยสามารถทำได้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการสืบค้นข้อมูล การวิเคราะห์ข่าว การสร้างผลงานดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม การทำงานร่วมกับเพื่อน และการเรียนรู้กฎระเบียบด้านความปลอดภัยทางดิจิทัล (Livingstone & Bulger, 2014) เมื่อผู้เรียนได้รับการฝึกฝนอย่างเหมาะสม พวกเขาสามารถใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลเพื่อสร้างสรรค์ความรู้ แบ่งปันข้อมูลอย่างรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในสังคมดิจิทัลได้อย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม เคารพสิทธิผู้อื่น ปกป้องข้อมูลส่วนตัว และสามารถมีส่วนร่วมในสังคมดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ จากการศึกษาวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศสนับสนุนความสำคัญของการจัดการเรียนรู้บนฐานสมรรถนะ เช่น งานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ระบุว่า การเรียนรู้แบบบูรณาการ Active Learning และการใช้เทคโนโลยีช่วยยกระดับทักษะภาษาและการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ พิเชฐ ยิ่งเกียรติคุณ (2563) พบว่าผู้เรียนที่เรียนภาษาไทยผ่านโครงการมีพัฒนาการด้านการเขียนและการแก้ปัญหาดีกว่าการเรียนแบบปกติ Prensky (2020) ชี้ว่าผู้เรียนยุคดิจิทัลต้องการการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารและการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ งานวิจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยบนฐานสมรรถนะควรใช้กิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติ และสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านสถานการณ์จริงในสังคมดิจิทัล

4. นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ภาษาไทยบนฐานสมรรถนะ

2.4.1. การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL)

- 1) ผู้เรียนวิเคราะห์ปัญหาจากสถานการณ์จริง เช่น ข่าวปลอม การใช้คำผิดในสื่อออนไลน์
- 2) ฝึกตั้งคำถาม ตรวจสอบแหล่งข้อมูล และสร้างคำอธิบายด้วยภาษาของตนเอง

2.4.2. การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning: PjBL)

- 1) ผู้เรียนสร้างสื่อภาษาไทย เช่น พอดแคสต์ บทความอินโฟกราฟิก วีวหนังสือ
- 2) เน้นการทำงานเป็นทีม การสืบค้นข้อมูล และการนำเสนออย่างเป็นระบบ

2.4.3 การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ (Digital Learning Tools)

1) ใช้ Google Classroom, Padlet, Canva, YouTube เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน-เขียน-คิดวิเคราะห์

2) ออกแบบกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น การทำเล่มหนังสือดิจิทัล การทำวิดีโอสรุปบทเรียน

2.4.4 ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom)

1) ผู้เรียนศึกษาคลิปหรือบทความล่วงหน้า

2) ในชั้นเรียนทำกิจกรรมกลุ่ม อภิปราย และวิเคราะห์เชิงลึก

กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยบนฐานสมรรถนะ

กิจกรรมที่ 1: วิเคราะห์ข้อมูลข่าวปลอม

สมรรถนะเป้าหมาย: คิดวิเคราะห์และรู้เท่าทันสื่อ

ขั้นตอน:

1) ให้ผู้เรียนเลือกข่าวออนไลน์ 2 ข่าว

2) ตรวจสอบแหล่งที่มาและความน่าเชื่อถือ

3) วิเคราะห์ภาษาที่ใช้เพื่อชี้จุดชวนเชื่อ

4) เขียนสรุปการวิเคราะห์ในรูปแบบอินโฟกราฟิก

กิจกรรมที่ 2: โครงงานสร้างคอนเทนต์เชิงสร้างสรรค์

สมรรถนะเป้าหมาย: การสื่อสาร การทำงานกลุ่ม และการใช้เทคโนโลยี

ผลงาน: วิดีโอรีวิวหนังสือ / พอดแคสต์ / บทความออนไลน์

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง: ผู้เรียนสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมตามบริบท

รูปแบบการประเมินบนฐานสมรรถนะ

1) การประเมินแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) รวมผลงานหลากหลาย เช่น บทความอินโฟกราฟิก งานเขียนสะท้อนคิด

2. การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ประเมินการนำเสนอ การทำงานเป็นทีม การคิดวิเคราะห์

3. rubricการประเมิน (Rubric)

ตารางที่ 1 Rubricประเมินการเขียนเชิงวิเคราะห์

ตัวชี้วัด	ระดับดีเยี่ยม	ระดับดี	ระดับพอใช้	ระดับต้องปรับปรุง
ความถูกต้องของข้อมูล	อ้างอิงถูกต้องและครบถ้วน	อ้างอิงถูกต้องเกือบทั้งหมด	มีข้อผิดพลาดบางส่วน	ขาดความถูกต้องชัดเจน
การวิเคราะห์	ลึกซึ้งและมีเหตุผล	มีเหตุผลแต่ไม่ลึก	วิเคราะห์เพียงผิวเผิน	ขาดการวิเคราะห์
การใช้ภาษา	ถูกต้อง ชัดเจน เป็นทางการ	ผิดเล็กน้อย	ผิดหลายจุด	ใช้ภาษาคลุมเครือ

5. สรุป

การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนผ่านสมรรถนะสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ 1) 4C (Critical Thinking, Creativity, Communication, Collaboration) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียน คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ สื่อสารอย่างชัดเจน และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ; 2) ICT Literacy พัฒนาความสามารถในการค้นหา ประเมิน วิเคราะห์ และสร้างเนื้อหาผ่านเทคโนโลยีและ สื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัยและมีจริยธรรม; 3) Life & Career Skills ส่งเสริมการจัดการตนเอง การ แก้ปัญหา การวางแผน และความยืดหยุ่นต่อความเปลี่ยนแปลงในชีวิตและอาชีพ; 4) Competency-Based Skills พัฒนาสมรรถนะด้านความคิดเชิงภาษา การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และจริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียนพร้อมใช้ภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพ; และ 5) Digital Citizenship สร้างความ ตระหนักในการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น ปกป้องข้อมูลส่วนตัว และมีส่วนร่วมใน สังคมดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ การบูรณาการสมรรถนะทั้ง 5 ด้านนี้ช่วยให้ผู้เรียนพร้อมต่อการเรียนรู้ การทำงาน และการดำรงชีวิตในโลกยุคดิจิทัลอย่างมีคุณภาพ การสอนภาษาไทยบนฐานสมรรถนะ ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถใช้ภาษาเพื่อคิด วิเคราะห์ สื่อสาร และสร้างสรรค์ได้อย่างเหมาะสมใน สังคมดิจิทัล การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย และการประเมินตามสภาพจริง เป็นแนวทางสำคัญในการ ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ พร้อมเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ

6. เอกสารอ้างอิง

- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2565). **กรอบหลักสูตรฐานสมรรถนะ**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). **รายงานการศึกษาแนวโน้มการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ).
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2564). **การคิดเชิงวิพากษ์เพื่อการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปรียาพร วงษ์อนุตรโรจน์. (2563). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ แบบเปิด. **วารสารศึกษาศาสตร์**. 31(2). 45–58.
- พิเชฐ ยิ่งเกียรติคุณ. (2563). **การพัฒนาการเขียนเชิงวิเคราะห์ผ่านโครงงานภาษาไทย**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2561). **ทักษะการสื่อสารในยุคดิจิทัล**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธันยธรณ์ แสนทวี. (2565). การพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันผ่านกิจกรรมกลุ่มในชั้นเรียน ภาษาไทย. **วารสารครุศาสตร์ร่วมสมัย**. 5(1). 112–128.
- สุนิสา ศรีสุข. (2563). การพัฒนาสมรรถนะสารสนเทศและเทคโนโลยีของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. **วารสารเทคโนโลยีการศึกษา**. 18(2). 34–50.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). **รายงานการวิจัยการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.

- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). **A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives**. New York, NY: Longman.
- Boyatzis, R. E. (2008). Competencies in the 21st century. **Journal of Management Development**. 27(1). 5–12.
- European Commission. (2018). **DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens**. Luxembourg : Publications Office of the European Union.
- Hargie, O. (2011). **Skilled interpersonal communication: Research, theory and practice**. 5th ed. London : Routledge.
- Horton, W. (2012). **E-learning by design**. 2nd ed. San Francisco, CA : Pfeiffer.
- ISTE. (2016). **ISTE Standards for Students**. Washington, DC : International Society for Technology in Education.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2019). **Cooperation and competition: Theory and research**. Edina, MN : Interaction Book Company.
- Martin, A., & Grudziecki, J. (2006). DigEuLit: Concepts and tools for digital literacy development. **Innovation in Teaching and Learning in Information and Computer Sciences**. 5(4). 249–267.
- Mulder, M. (2017). **Competence-based Vocational and Professional Education**. Cham, Switzerland : Springer.
- Ng, W. (2012). Can we teach digital natives digital literacy?. **Computers & Education**. 59(3). 1065–1078.
- OECD. (2019). **OECD learning compass 2030: A series of concept notes**. Paris : OECD Publishing.
- Paul, R., & Elder, L. (2014). **Critical thinking: Tools for taking charge of your learning and your life**. Boston, MA : Pearson.
- Prensky, M. (2020). **Teaching Digital Natives: Partnering for Real Learning**. Thousand Oaks, CA : Corwin Press.
- Redecker, C. (2017). **European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu**. Luxembourg : Publications Office of the European Union.
- Ribble, M. (2015). **Digital citizenship in schools: Nine elements all students should know**. 3rd ed. Eugene, OR : ISTE.
- Runco, M. (2014). **Creativity: Theories and themes: Research, development, and practice**. 2nd ed. San Diego, CA : Academic Press.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). **21st Century Skills: Learning for Life in Our Times**. San Francisco, CA : Jossey-Bass.
- UNESCO. (2011). **Media and information literacy curriculum for teachers**. Paris : UNESCO.